

368.5
7.48

1 MAR 2010

Պրոլետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք.

Ապառաժագրութիւնը միութիւնն է — միութիւնը՝ ուժ

Գլուղասնեսական սերիա

Պետական ադանդագրութիւնը այնպիսի գլուրութիւններն է տալիս աշխատավոր գլուղացուն, վորի նմանը յերազել անգամ չեն կարող ուրիշ յերկրների գլուղայիները, քանի նրանք ել չեն հաստատել իրենց խորհրդային Պետութիւնը:

ՊԵՏԱՊԸ ԻՆՁ Ե ՎԵՐՑՆՈՒՄ
ԳՅՈՒՂԱՑՈՒՑ
ՅԵՎ ԻՆՁ Ե ՏԱԼԻՍ ՆՐԱՆ

Կազմ. Ե. Վ. Փ.

Խմբ. Ս. Գաբամյան

300

1239-Ե

ՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅՊԵՏԱՊԻ

ՅԵՐԵՎԱՆ

3 6 1 6 4 5 6

17 JUL 2013

44289

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն
ՏՐԵՍՏԻ ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱՐԱՆ
1924

505

ՊԵՏԱՊԸ ԻՆՁ Ե ՎԵՐՅՆՈՒՄ ԳՅՈՒ- ՂԱՅՈՒՅ ՅԵՎ ԻՆՁ Ե ՏԱԼԻՍ ՆՐԱՆ

Պետական ապահովագրությունը նոր, ջանել
գործ եւ Պետապը իր գործը սկսելիս պատրաս-
տի վոչ մի գումար չի ունեցել:

Միութենական կառավարությունը զլիսա-
վոր Պետապին (Մոսկվա) 1922 թ. լոներով
500 միլյոն տվեց և խոստացավ մի բան եւ
տալ այդ տարի դժբաղտությունների ժամանակ
վաճառվածներին վճարելու համար:

Առաջվա ապահով. ընկերություններից և
Զիմսովաններից Պետապը վոչ մի գումար չե
ստացել, չնայելով, վոր մեր թշնամիները այդ-
պիսի հիմար լուրեր են տարածում:

Ահա այս պայմաններում Պետապը ստիպ-
ված եր սկսել իր աշխատանքները:

Պարզ եւ, վոր նա պետք ե շատ զգուշ լի-
ներ, իր առնելիքներն ու տալիքները կուպեկ-կո-
պեկ հաշվեր, վոր գործը սկզբից ամուր հիմ-
քերի վրա դրվեր:

Գործը հաստատուն դառնալուն շատ նպաս-
տեց պարտադիր ապահովագրությունը:

Պետապի միակ յեկամուտը ապահովագրող-
ներից ստացված ապահովավճարներն են:

Ի՞նչ ե ապահովավճարը յեվ ինչպես ե նա

նշանակվում: Ամեն մի ապրանք (ցանքս, ագգի, անասուն, տուն) ապահովագրելու համար նախ և առաջ վորոշում են այն գումարը, վոր Պետապը պարտավորվում է վճարել, յեթե այդ ապրանքին մի փորձանք պատահի: Դա կոչվում է ապահովագին (Строховая сумма):

Միևնույն ապրանքի համար ապահովագիրնը պանազան չափի կտրող է լինել: Ապահովագիրնը կամավոր ապահովագրության ժամանակ վորոշում է ապրա՞քի տերը, (ապահովագրողը), պայմանով, վոր ապրանքի իսկական արժեքից ավելի չլինի: Պարտադիր ապահովագրության ժամանակ ապահովագիրնը վորոշում է Պետությունը Պետապի միջոցով:

Որինակ՝ այս տարի Հայաստանի Ժողկոմխորհը անդրկովկասյան Պետապի հետ համաձայնելով հետևյալ ապահովագներն եր վորոշել բույսերի պարտադիր ապահովագրության համար. հացահատիկների մեկ դեսյադին 15 ռ., բրինձին—20 ռ., բամբակին—25 ռ. այգիներին—30 ռ., ծխախոտին—25 ռ.:

Ապահովագիրնը վորոշելուց հետո արդեն պարզ է լինում, թե ապահովագրողը ինչքան պիտի վճարի Պետապին: Այս փողը, վոր ապահովագրողը պիտի տա Պետապին, կոչվում է ապահովավճար:

Պետապը սկզբից վորոշել է, թե այս կամ այն ապրանքի ապահովագնի ամեն մի բուբուլը դիմաց

քանի կուպեկ պիտի վերցնի իբրև ապահովավճար: Ուրիշ խոսքով Պետապը ունի իր պատրաստի տարիֆը (վճարաչափը):

Վճարաչափը (տարիֆը) միևնույն ապրանքի համար ամեն տեղ միևնույնը չէ: Մի տեղ քիչ է նշանակված, մի տեղ շատ:

Ինչո՞ւ

Դուք գիտեք, վոր, որինակ կարկուտ ամեն տեղ միատեսակ չէ: Լեռնային յերկրներում շուտ—շուտ և ուժեղ է լինում, իսկ դաշտային տեղերում ուշ—ուշ և թույլ է լինում: Նշանակում է լեռնային մասերում Պետապը ցանքսերն ապահովագրելիս ավելի մեծ բիսկ է վերցնում իր վրա, քան դաշտային մասերում:

Բացի այդ. դուք գիտեք նույնպես, վոր կարկուտը ավելի շատ փնաս է տալիս բամբակին, կտավատին, բրինձին, այգիներին, քան կարսոֆիլին, յեգիպտացորենին կամ հացաբույսերին: Հետևաբար առաջինները ապահովագրելիս Պետապը ավելի շատ փնամներ տալու բիսկ է տնում, քան մյուսների համար:

Ահա այս է պատճառը, վոր նախ ամբողջ Խորհրդային միությունը բաժանված է 5 գոտիների, այսինքն 5 աստիճանի շրջանների, նախելով թե այս կամ այն շրջանում կարկտի դեպքերը շատ են թե քիչ:

Հայաստանը ընկել է III-րդ և VI-րդ գոտիների մեջ:

Յերևանի, Դարալագյազի, Եջմիածնի գավառները III գոտու մեջ են հաշված, փորովհետև այդ գավառներում համեմատաբար կարկուտի դեպքերը շատ չեն լինում և ֆլասները շատ մեծ չեն լինում:

Իսկ Նորբայազեզի, Դիլիջանի, Լենինականի, Զանգեզուրի և Լորի-Փամբակի գավառները մտնում են IV-րդ գոտու մեջ:

Բացի յերկիրը գոտիների բաժանելուց, Պետապը բույսերն էլ բաժանել է 5 կարգի, նայելով թե կարկուտը ինչպես է ազդում այս կամ այն բույսերի վրա.

I կարգի բույսեր են՝ յեզիպտացորենը և կորտոֆիլը:

II կարգի—հացաբույսերը (ցորեն, դարի, տարեկան).

III կարգի—բրինձ, սիսեռ, լոբի վարսակ.

IV կարգի—կանեփ, կտավատ քնջիա, բոստաններ, բամբակ.

V կարգի—այդիններ, պաղաաու ծառեր, ծխախոտ:

Այս հաշվով Պետապը այս տարի մոտ 150.000 տնտեսություններից պեսք և ոտանար 122.000 բուլլի, փորը միջին հաշվով՝ տնում է 80 կոպ. ամեն մեկ տնտեսությունից (տնից):

Ինքն ըստինքյան ուս մեծ փող չե. այնուամենայնիվ Սորհրդային իշխանությունը, ինչպես ամեն բանում, այս գործումն էլ աշխա-

տում է ամեն կերպ թեթևացնել աշխատավոր—աղքատ գյուղացու դրությունը: Այս տարի վորոշված էր ապահովվածար տալուց բոլորովին ազատել տնտեսությունների 10⁰/₀-ը ամենաչքավորներից: Բացի այդ՝ ապահովագինը բարձրացրված է 10⁰/₀-ով, այսինքն դեկրետով նշանակված 15 ռ. դարձել է 16 ռ. 50 կ., 30 բուլլին 33 ռ. և այլն: Միաժամանակ Պետապը հանձն է առել և այն հեղեղների տված ֆլասները, փոր յեղել են կարկուտահարության հետ միաժամանակ:

Այս բոլորը պարզ կերպով ցույց են տալիս, փոր Սորհրդային իշխանության Պետական ապահովագրությունը նախկին ապահովագրությունների նման չե. փոր այստեղ շահ ու վաստակ ձեռք բերելու մասին չեն մտածում, այլ իսկական ոգնություն են հասցնում գյուղացի աշխատավոր ժողովրդին:

Այդ ժողովրդի և Սորհրդային պետության թշնամիները թող ինչքան ուզում է անկյունքում բամբասեն ու ստեր խոսեն: Պետապը կենդանի գործի առաջ նրանց բերանները վերջի վերջո պիտի պապանձվեն:

Իսկ աշխատավոր գյուղացիները պիտի սիրեն Պետապը և ամեն կերպ պիտի աշխատեն ամրապնդել և պահպանել իրենց սեփական այդ գործը:

ԻՆՉՊԵՍ ԵՆ ԾԱԽՍՎՈՒՄ ԳՅՈՒՂԱՑԻՆԵ- ՐԻՑ ՀԱՎԱՔՎԱԾ ԱՊԱՀՈՎԱՎՃԱՐՆԵՐԸ

Պետական ապահովագրություն զործը Մի-
ուլթյան համար ընդհանուր է:

Վորքան ել ամեն մի հանրապետության
կամ նահանգի Պետապ սպատ է իր շրջանի ա-
պահովագրություն զործի մեջ, բայց նրանց մի-
ջոցները, հավաքված գրամները համարվում են
ընդհանուր Միուլթյան սեփականություն:

Ամեն մի Պետապի իր շրջանի ամբողջ կա-
րիքները հոգալուց հետո ազատ մնացած փողերը
տրվում են Գլխավոր Պետապի (Մոսկվայի) տը-
րամադրություն տակ և նա այդ փողերով ոգ-
նության է հասնում այն շրջանների Պետապին,
վորի հավաքած փողերը քիչ են յեղել և նա չե
կարողացել իր շրջանի ժողովրդի ապահովագրա-
կան փաստները ծածկել:

Գիտենք արդեն, վոր այս տարի Հայաստա-
նում պետք է հավաքվեր ընդամեն 122,000
րուբլի, բայց իսկապես մինչև այժմ հավաքվել
80,000 րուբ. մնացածը ապառիկ է մնացել ժո-
ղովրդի վրա: Մյուս կողմից կարկտի փառների
համար Հայպետապը պետք է վճարի 106,000 ր.
Նա չի կարող սպասել մինչև ապառիկները հա-
վաքելը, վոր փաստածներին վճարի: Նա պետք
է մի տեղից այդ պակաս գումարը, 26,000 ր.
ճարի: Ո՞վ է տալու նրան այդ գումարը: Պարզ

է, վոր Գլխավոր Պետապը: Նշանակում է, վոր
նա միշտ պետք է պատրաստի խոշոր գումար-
ներ ունենա այդպիսի դեպքում այս կամ այն
Պետապին ոգնելու համար:

1924 թվին, մայիսի 15-ին, Գլխավոր Պե-
տապը (Մոսկվան) իր կառույցում ունեւ 55,000
ր., ընթացիկ ծախսերը կատարելու համար: Բան-
կերում պահ եր տված 32,500,000 ր., իսկ ա-
ռանձին Պետապների մոտ թողնված կար մոտ
9,000,000 ր., դժբաղաությունների ժամանակ
առանց ուշացնելու ոգնությունը հասցնելու
համար:

Հայպետապը նոր եր կազմակերպվում այդ-
պիսի պատրաստ գումար ունենալ նա չեւ կա-
րող: Նա պետք է ինքը ոգնություն ստանաւ
Գլխավոր Պետապից, մինչև իր վտաքի կանգնե-
լը: Յեւ նա այդ ոգնությունն ստացել է, ա-
ռանց վորի անկարելի պետք է լինեւ ապահո-
վագրություն զործը կարճ ժամանակում գլուխ
բերել:

Նշանակում է, վոր Պորհրդային պետու-
թյան ապահովագրությունը վոչ թե մի առան-
ձին հանրապետության կամ առանձին նահանգի
սեփական գտնն է, այլ ամբողջ Պորհրդային
Միություն: Նրա մեջ մասնակցու է վոչ թե
միայն Հայաստանի 1—1,500,000 ժողովուրդը,
այլ ամբողջ Միություն 130—140,000,000 ժո-
ղովուրդ:

Իսկ մենք գիտենք վոր ինչքան շատ մարդ մասնակցի ապահովագրության գործում, այնքան նա ամուր կլինի, միջոցներով հարուստ և ոգտակար: Խորհրդային Պետապը ամենահարուստն է և ուժեղը մինչև այժմ յեղած ապահովագրական ընկերություններին:

Կարող են շատերը պարմանալ և հարց տալ, թե ինչո՞ւ Պետապը այդքան խոշոր գումարներ առանց շահվեցնելու թողնում է վեր ընկած բանկերում:

Բայց դա սխալ է. Պետապի փողերը անպետք տեղը թափված չեն բանկերում:

Պետությունը այդ բանկերի միջոցով փողերը գործադրության մեջ է դնում, նրանցով գյուղական տնտեսությունը և արդյունաբերությունն է զարգացնում. մի խոսքով գործածում է իր յերկրի առաջագիծության համար:

Իսկ Պետապը ուզած ժամանակ կարող է իր ուզած փողը ստանալ բանկից, վորովհետև բանկում միայն Պետապի փողերը չեն. այնտեղ միշտ ել պատրաստի դրամ կա:

Այժմ գյուղատնտեսական բանկ է բացված, վորի նպատակն է գյուղացիներին վարկ(պարտք) տալ՝ գյուղատնտեսական մեքենաներ, գործիքներ, գործարաններ, անասուններ, սերմացու և այլն ձեռք բերելու համար:

Խոսք չկա, վոր Պետապը իր ազատ փողերը պիտի պահ տա այդ բանկին: Կնշանակի գյու-

ղացին ելի ինքն է ոգտվում վոչ միայն պատահարների վեասների ժամանակ, այլ և բանկի միջոցով իր տնտեսությունը հարստացնելու, զարգացնելու համար:

Ապահովավճարներից հավաքված փողերի մեծ մասը Պետապը վճարում է կարկտից, անասունների հիվանդություններից, կրակից վրնասվածներին ոգնելու համար: Այդ փողերի մի փոքրիկ մասն էլ ծախսում է գործակալությունների, կենտրոնական գրասենյակի և այլն կազմակերպչական անհրաժեշտ կարիքների վրա:

Իսկ ի՞նչ են անում, յեթե այդ բոլոր ծախսերը հոգալուց հետո ավելորդ փող է մնում:

Այդ ազատ մնացած փողերի ոգնությամբ Պետապը աշխատում է մի ուրիշ նոր փորձանքի դեմ ել ապահովագրություն մտցնել, յեղած ապահովագրությունների համար ապահովավճարները իջեցնել և ապահովագները (վնասի գումարները) բարձրացնել, ոգտակար գրքեր և թերթեր տպել, անասունների հիվանդությունների դեմ կռվելու համար միջոցներ ձեռք բերել, անասնաբուժերի կազմը ուժեղացնել և այլ այդպիսի ոգտակար գործեր կատարել:

Ի՞նչ ասել կուզի, վոր այդպիսի խոշոր գործում պետք է կանոնավոր խիստ հաշիվ պահվի և շուտ-շուտ ստուգումներ կատարվեն:

Գործակալը ամեն մեկ ստացած փողի հա-

մար անգործագիր ե (կվիտանցյա) տալիս, փորի արժաարը պահում ե իր մոտը: Ստուգում կատարելու ժամանակ կարելի չե հեշտությամբ իմանալ, թե նա փորքան ե փող հավաքել: Բացի այդ՝ Պետապի ամեն մի գրասենյակում ե գործակալի մոտ հատուկ գրքեր կան, վերադ գրվում են մուտքն ու յեթքը, այսինքն՝ ստացած ե ծախսված փողերը: Պետապը տեսուչներ, քննիչներ ե ուղարկում շրջանները՝ գավառական ե շրջանային գործակալների հաշիվներն ու գործերը քննելու համար:

Պետապի Գլխավոր վարչությունն ել իր կողմից տեսուչներ ուղարկում ե առանձին նահանգների կամ հանրապետությունների Պետապի գործերը ստուգելու համար:

Այսպիսով ապահովվածարներից հավաքված ե ծախսված ամեն մի կողակի խիստ հաշիվը պահվում ե: Այդ կողակիների հետ կապ ունեցող ամեն մի ծառայողի ե հիմնարկության վրա նշանակված ե հսկողություն: Ամենքը պարտավոր են ժամանակին ժանրամասն հաշիվ ներկայացնել. գույական գանձողը՝ գործակալին, գործակալը՝ Պետապին, Պետապը Գլխավոր վարչության: Ամեն մեկը որենքով պատասխանատու չե իրեն հանձնված աշխատանքները ճշտությամբ ե ազնվությամբ կատարելու համար:

Վերջան ել խիստ ե դրված հաշվապահու-

թյունը ե ամեն աշխատակցի պատասխանատվության գործը, բայց ելի գեղծամների գեպքեր յեղել են: Այդպիսի գեպքեր բացվելիս մեղավորը անմիջապես դատի յե հանձնվում ե իր արժանի պատիժն ստանում:

Նման հանցանքների առաջն առնելու համար բնակչությունը ինքը պետք ե ոգնի Պետապին: Գյուղացիները ե ամենքը պետք ե աչքաբաց լինեն ե տեղն ու տեղը բռնեն այդ տեսակի անպիտաններին ե խեղույն հայտնեն, ում վոր պետք ե: Նրանք պետք ե չմոռանան, վոր Պետապի ունեցածը իրենցն ե ե նրանից գույացողը՝ գյուղացուն ե թախանում:

ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏԲ Ե ՍՏԱՆԱԼ ՎՆԱՍԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳԻՆԸ

Ապահովագիրն առանց ուշանալու, ժամանակին ստանալու համար ամենքը պետք ե լավ իմանան ապահովագրության որենքներն ու կանոնները ե ճշտությամբ կատարեն:

Յեթե մեկը չիմանա այդ կանոններ ե մի ուրիշից առնի, որինակ, ապահովագրված անասունը, առանց սյդ մասին Պետապի գործակալին հայտնելու ե հանկարծ այդ անասունը սատկի, նա չպիտի կարողանա դրա վնասը (ապահովագրին) ստանալ. ինչո՞ւ. վորով ետե դուրս կգա, վոր այդ անասունի ապահովագրական բուրդ փաստաթղթերը (գովումենաները) մնացել են

առաջվա տիրոջ անունով: Իսկ Պետապը խո չի կարող Սիմոնի անունով գրված անասունի փողը Սաստուրին տալ:

Ապահովագրված ապրանքի — անասունի, ցանքսի, շենքի — զլխին փորձանք պատահելիս պետք է այսպիս անել:

1. Կարկուտը ցանքսին խփելուն պես ապահովագրողը (ցանքսի տերը) պարտավոր է ամենաուշը 3 որվա մեջ հայտնել Պետապի գործակալին, կամ յեթե նա հեռու յի, տեղական իշխանության (շրջգործին, գյուղխորհրդին):

2. Ապահովագրված անասունը սատկելիս, տերը պարտավոր է 24 ժամվա մեջ հայտնել անասունաբուծին կամ բուժակին (ֆելդշերին) և Պետապի գործակալին, կամ տեղական իշխանության: Դեռ մինչև սատկելը, հենց վոր անասունը հիվանդանա, այդ մասին պիտի հայտնել այդ նույն մարմիններին և անձներին:

3. Շենքը վառվելիս, ապահովագրողը պարտավոր է ամենաուշը 3 որվա մեջ հայտնել գործակալին, ներկայացնելով տեղական իշխանության տված վկայականը այն մասին, վոր շենքը դիտմամբ չի կրակ ձգած և ապահովագրողը դիտմամբ կրակ ձգելու մեջ չի կասկածվում:

4. Յեղած պատահարների և փրասների մասին գործակալը պարտավոր է արձանագրություն կազմել առանց ուշացնելու:

ա). Կարկուտահարության դեպքում վոչ ուշ

քան հունձքից 15 որ առաջ կամ ամենաուշը բերքը հավաքել սկսելը: Յեթե ապահովագրողի կորուստը շատ մեծ է, նա կարող է պահանջել, վոր իր փեսը շուտ տան (շտապողական հատուցում փեսի), այդ դեպքում արձանագրությունը պետք է կազմվի հայտարարություն ստանալուց ամենաուշը մինչև 10 որ ժամանակում: Յեթե կարկուտը այգիներին խփում է նրանց ծաղկելու ժամանակ, արձանագրությունը պետք է կազմվի կարկախից շատ-շատ 7 որ հետո:

բ). Սատկած անասունի մասին արձանագրությունը պետք է կազմվի սատկելուց 2 որվա ընթացքում, իսկ ձմեռները (նոյեմբերի 1-ապրիլի 1) ամենաշատը 4 որվա մեջ: Այս արձանագրությունը պետք է կազմեն անասնաբուժը և գործակալը, իսկ գործակալի բացակայության դեպքում պետք է դիմել տեղական (քաղաքային, գյուղական, շրջանային) իշխանություններին, վորոնք պարտավոր են այդ բանը անել:

գ). Հրդեհի դեպքում արձանագրությունը պիտի կազմված լինի հայտարարությունը տալուց ամենաուշը 7 որ հետո:

5. Ապահովագրողը իրավունք ունի պահանջելու, վոր իր փեսը վճարվի արձանագրությունը կազմելուց ամենաուշը մեկ ամիս հետո:

Կան դեռ ուրիշ կարեվոր կանոններ, վորոնց հետ պետք է լավ ծանոթանալ հատուկ

մանրամասն կանոնադրության միջոցով (տես
գրքույկ № 5)

Ինչպես զրամական ամեն մի գործ, ապա-
հովագրի վճարելն ել լուրջ և պատասխանատու
խնդիր ե: Պետք է ամեն մի փաստաթուղթ կազ-
մված լինի որենքի համեմատ, վերովհետև գոր-
ծակալը պատասխանատու յե որենքի առաջ իր
ծախսած ամեն մի կուպեկի համար: Ամենքը պետք
է ոգնեն նրան, ճիշտ ու ժամանակին տեղեկու-
թյունները տալով, վրպեպի հեշտ ու ա-
րագ կերպով կատարվի ֆլամների հատուցումը:

ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔ Ե ՎԵՐԱԲԵՐՎԵԼ ՊԵՏԱ-
ՊԻՆ.

ԱՊԱՀՍՎՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽԱՎՈՐԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

(Տես ապահովագրողի գրադարանի № 4 գրք-
բույկը):

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0213879

ԳԻՆՆ Ե՛ 5 ԿՈՊ.

«ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՂԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ»
 ՀԱՅՊԵՏԱՊԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ի՞նչ ե Պետական Ապահովագրությունը:
2. Պետական Ապահովագրության տեսակները:
3. Պետապը ի՞նչ ե վերցնում գյուղացուց ե ի՞նչ ե տալիս նրան:
4. Ի՞նչպես պետք ե վերաբերվել Պետապին. Ապահովագրության գլխավոր կանոնները:
5. Հայպետապը ի՞նչ ե արել ե ի՞նչ ունի անելու գյուղում:

